

نامه دانشکده پزشکی

تهران
تحت نظر هیئت تحریریه

دکتر کمال تبریزی ، دکتر حسین رضای ، دکتر فریدون گلی
دکتر نورسین اریس ، دکتر بهاشاد صالح ، دکتر حسن برادری
دکتر سعادت بیژنی ، دکتر حسن نظامی ، دکتر فرعی شادری
دکتر سیمین براتی ، دکتر شمس‌الدین یزدی ، دکتر محمدکبیر وثوقی

رئیس هیئت تحریریه : دکتر بهاشاد صالح

مفتش : دکتر نصره اشکاسی ، صاحب‌نظر : دکتر فریدون گلی
مدیرکل : دکتر حسن نظامی ، سردبیر : دکتر شمس‌الدین یزدی

شماره نهم

خرداد ماه ۱۳۴۰

سال هیجدهم

از کارهای علمی انستیتو پارازیتولوژی و مالاریولوژی

مطالعات درباره تراخیم و اورام ملتحمه در شهرستان دزفول (۱)

توسط

دکتر حمید محسنین (۲) و دکتر خدا مراد مرادپور (۳)

بمنظور اجرای برنامه مطالعات تراخیم و اورام ملتحمه عفونی در ایران که هدف کلی آنها عبارتست از مطالعات اپیدمیو -

لژی، باکتریولوژی، تشخیص آزمایشگاهی و کشت و بررسی و مطالعات کلینیکی میباشد بخش مطالعات تراخیم و بیماریهای

۱- از کارهای بخش مطالعات تراخیم و بیماریهای عفونی چشم انستیتو پارازیتولوژی و مالاریولوژی دانشکده پزشکی تهران صندوق پستی ۱۳۱۰-تهران

۲- دانشیار انگل‌شناسی و رئیس بخش مطالعات تراخیم و بیماریهای عفونی چشم انستیتو پارازیتولوژی و مالاریولوژی

و مالاریولوژی .

آن نسبت با ارتفاع دارای درجه حرارت کمتری است و دورودخانه مهم خوزستان بنام دز و کرخه در این شهرستان جاری هستند از نظر راههای ارتباطی دارای وضع مساعدی میباشد بجز منطقه سردشت بقیه دهستانها و دهات این شهرستان در غیر فصل باران ماشین رو میباشد.

وضع اقتصادی و کشاورزی:

اکثر دهات دارای عمده مالک بوده و شغل اکثر اهالی کشاورزی است و زراعت عمده اهالی کشت غلات - برنج - سبزیجات و پرورش درخت مرکبات است آب اکثر دهات از کانالهای منشعبه از رودخانه دز و کرخه و قنات تامین میشود. وضع مالی و تغذیه اهالی رو بهمرفته مناسب نیست.

وضع اجتماعی:

اهالی شهرستان دزفول از دو دسته لر و عرب تشکیل شده اند اعراب در تعداد معدودی از دهات جنوبی منطقه وصل بمنطقه دشت میشان و اهواز ساکن هستند و اکثریت اهالی را لر دزفولی

عفونی چشم انستیتو پارازیتوژی و مالاریولوژی با استفاده از اعتبارات طرح مبارزه و مطالعه با بیماریهای منتقله بوسیله بند پایان (وزارت بهداشتی و سازمان برنامه) شروع به مطالعاتی در شهرستان دزفول نموده که گزارش اولیه آنها بشرح زیر بیان میگردد (۴) (۵).

وضع کلی منطقه دزفول.

دزفول یکی از شهرستانهای خوزستان و در جنوب ادامه رشته جبال زاگرس که بنام رشته کوههای لرستان و بختیاری موسوم اند قرار دارد. این شهرستان از دو قسمت کوهستانی و دشت تشکیل شده است مساحت و دهات منطقه کوهستانی دزفول نسبت به دشت خیلی کمتر میباشد و فاصله بین دهات این منطقه نسبتا زیاد است منطقه دشت که شامل قسمتهای مرکزی و جنوبی بوده قسمت اعظم شهرستان را تشکیل میدهد و شامل قسمت مهمی از بخش مرکزی اندیمشک و شوش میشود.

وضع هوای دزفول گرم و دارای رطوبت متوسط است و منطقه کوهستانی

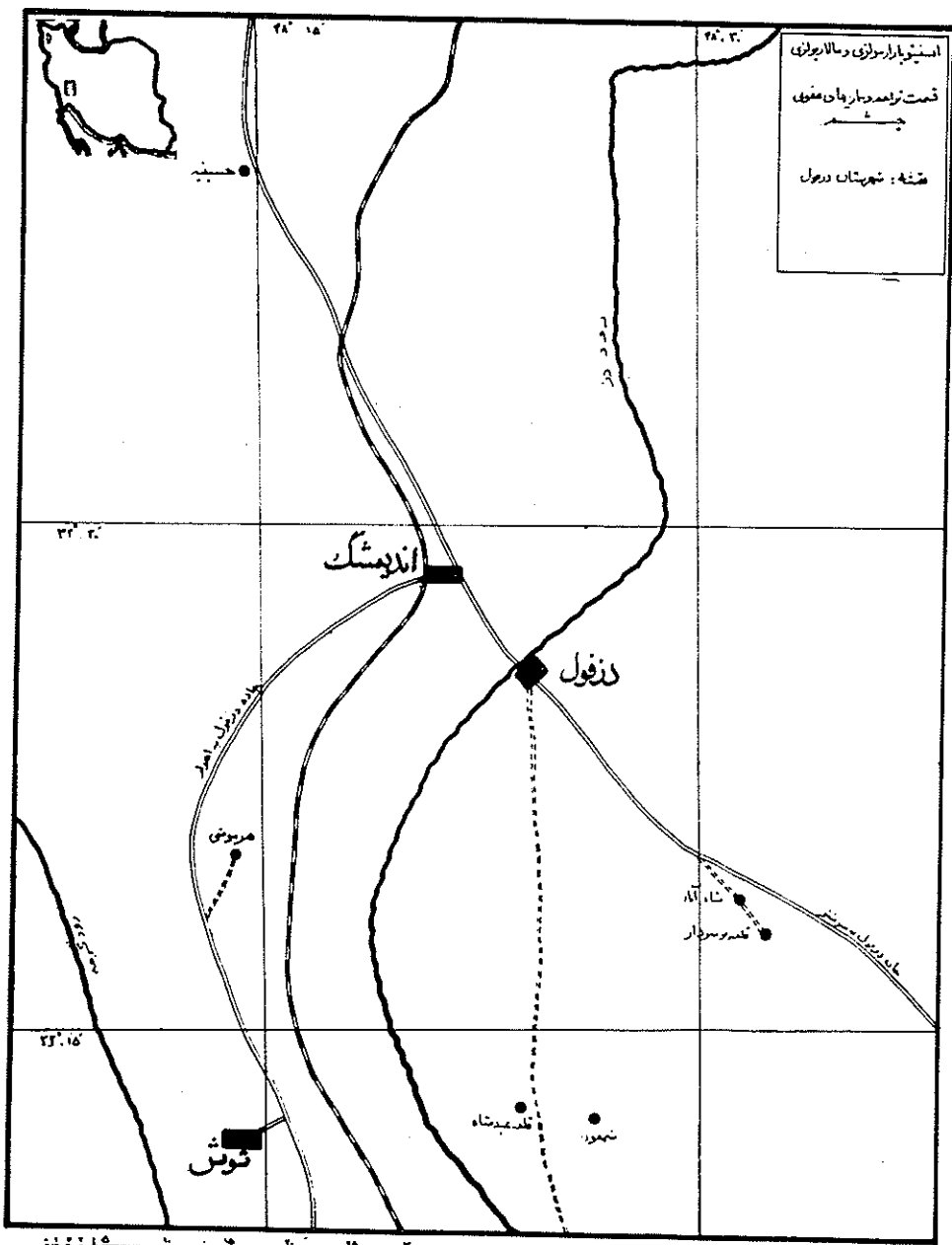
۳ - رئیس قسمت در انستیتو پارازیتوژی و مالاریولوژی.

۴ - مطالعات قبلی درباره انتشار تراخم توسط تشکیلات یا افراد مختلفی انجام شده است که مهمترین آنها عبارتند از:

گزارش پرفسور شمس در سال ۱۳۲۷ (۱۹۴۸) و گزارش پرفسور صدوقی در ۱۳۲۹ (۱۹۵۰) و دکتر بی تون در ۱۳۲۹ (۱۹۵۰) و خانم دکتر شجاع زاده در سال ۱۳۳۲ (۱۹۵۳) و دکتر پوستیک

و دکتر مرتضوی در سال ۱۳۳۳ (۱۹۵۴) و دکتر انصاری در سال ۱۳۳۴ (۱۹۵۵) و دکتر رگنر در سال ۱۳۳۴ (۱۹۵۵) اکثرا افراد مطالعه شده توسط محققین فوق از اهالی شهر دزفول بوده اند.

۵ - نویسندگان مقاله از راهنمایی و کمک های آقای دکتر شمس الدین مفیدی استاد انگل شناسی و کفیل انستیتو در اجرای این مطالعات صمیمانه و تسکین مینمایند.

بچشم میخورند اطلاعات مردم از نظر بهداشت بیماریهای واگیردار چشم تقریباً صفر بوده و در اکثر موارد برای اورام ملتحمه در چشمها داروهای کثیف محلی ریخته و با پارچه کثیف میبندند که نتیجه آنها ممکنست بعداً کوری باشد بمالیدن سورمه در چشم عقیده دارند و یا برای درمان تریکیازیس موها را باقییر بهم میچسبانند از نظر تراخم جز در مواردی که دارای ناراحتی شدیدی باشند توجهی ندارند.

استقبال مردم برای مراجعه به پزشک سیار خصوصاً از نظر بیماریهای چشمی ظاهراً خیلی خوبست.

از نظر وضع درمانی شهرستان دزفول دارای چند درمانگاه است که سه واحد آن مربوط به سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی است که یکی در شهر دزفول باسم مرکز مبارزه با تراخم و اکثر مراجعین آن افرادی هستند که عوارض و ناراحتی شدید داشته اغلب ساکن در شهر دزفول و یا دهات نزدیک میباشند و برای تراخم بیش از یکی دو مرتبه برای درمان دارویی بایک مرتبه الکتروکوآگولاسیون مراجعه نمیکنند.

وضع فرهنگی :

اکثر مردم منطقه بی سواد بوده و جز در تعدادی از دهات پر جمعیت در بقیه مدرسه وجود ندارد. مدارس در دهات چهار کلاسه و بصورت دبستانهای مختلط میباشند.

تشکیل میدهند و طوایفی از عشایر بختیاری ولرستان از مناطق شمالی دزفول برای قشلاق استفاده مینمایند و اکثراً در چادر ساکن میشوند. افراد دهنشین در منطقه دشت در ساختمانهای گلی و خشتی متمرکز و ساکن هستند در بعضی از دهات خانهها بصورت اطاقهای متعددی در قلعه محصور بنا شده اند و معمولاً چندین خانواده باهم زندگی میکنند جمعیت خانهها نسبت باطاقها زیاد است طوبلهها نیز در محیط خانهها قرار گرفته و اغلب خانهها دارای مستراح نیستند.

دزفول دارای ۳۰۳ ده و جمعیت کلی آن در حدود ۱۳۸۰۰۰ نفر میباشد که ۵۹۰۰۰ آن شهرنشین اند.

وضع بهداشتی و فرهنگی :

در محیط خانهها و قلعهها (دهات) فضولات انسانی و حیوانی بمقدار قابل توجهی پراکنده بوده و محیط مناسبی برای ازدیاد و پرورش مگس ایجاد شده است گرچه در موقع مطالعه فصل از نظر تزاید مگس مناسب نبود در دهات خصوصاً منطقه دشت مگس بمقدار فراوان مشاهده شد آب مصرفی اهالی از جویهای روباز آلوده دهات تامین میشود و اکثر اهالی در همان آب لباس و اثاثیه خود را نیز شستشو میدهند و هیچگونه مراعات بهداشتی نمیشود به شستشو و نظافت شخصی کمتر توجه میشود و صورت و دستهای چرکین و کثیفی که چند روز شسته نشده اند زیاد

تراخم و اورام ملتحمه و عوارض آنها دردهات مطالعه شده شهرستان دزفول بهمن ماه ۱۳۴۹ جدول شماره (۱)

کاتاراکت	کوری		بلفاریت	اورام ملتحمه		عوارض				تراخم درجه ۴				تراخم درجه ۱	کل تراخم	شدگان	تعداد معاینه	جمعیت تقریبی	تاریخ مطالعه	محل			
	نوع	تعداد		مردان	زنان	حاد	عوارض قرنیه‌ای*			آنتراپیون	تراخم درجه ۳	تراخم درجه ۲	تراخم درجه ۱								کراتیت	تریکیامیزس	آنتراپیون
							لوکوم	کریاتیت	کریاتیت														
۳	۱	۱	۱	۰	۹	۸	۷	۰	۸	۳۲	۱۵	۳۵	۴	۸۶	۹۱	۲۰۰	۳۹/۱۱/۲۴	آباد					
۳/۰	۰/۱	۱/۱	۱/۱	۰/۱	۱۰/۱	۹/۱	۸/۱	۰/۱	۹/۱	۳۵/۱	۱۶/۱	۳۸/۱	۴/۱	۹۴/۱	۹۱	۲۰۰	۳۹/۱۱/۲۴	آباد					
۲	۲	۱۸	۴	۲۷	۲۷	۱۱	۲۴	۱۴	۱۳	۹۳	۳۱	۱۰۸	۷	۲۲۹	۲۶۴	۷۵۰	۳۹/۱۱/۲۶ و ۲۵	آباد					
۱/۰	۱/۱	۱/۱	۱/۱	۲/۱	۱۰/۱	۴/۱	۹/۱	۵/۱	۵/۱	۳۵/۱	۱۲/۱	۴۹/۱	۳/۱	۹۰/۱	۲۶۴	۷۵۰	۳۹/۱۱/۲۶ و ۲۵	آباد					
۱۰	۶	۵	۳	۴۷	۲۷	۳۹	۱۴	۱۳	۱۳	۷۶	۴۳	۱۴۴	۱	۲۶۰	۲۸۴	۷۰۰	۳۹/۱۱/۲۸ و ۲۷	موشی					
۳/۰	۰/۱	۲/۱	۳/۱	۱۱/۱	۱۶/۱	۹/۵	۱۴/۱	۵/۱	۵/۱	۲۶/۱	۱۵/۱	۵۰/۱	۵/۱	۹۲/۱	۲۸۴	۷۰۰	۳۹/۱۱/۲۸ و ۲۷	موشی					
۰	۰	۱	۵	۴	۴	۱	۴	۴	۲	۱۴	۱۷	۷۷	۰	۱۸۰	۱۲۲	۲۰۰	۳۹/۱۱/۲۹	سینیه					
۰	۰	۱	۲	۴	۳	۱	۳	۳	۲	۱۱	۱۴	۶۳	۰	۸۸	۱۲۲	۲۰۰	۳۹/۱۱/۲۹	سینیه					
۶	۲	۷	۴	۲۱	۲۱	۱۰	۱۸	۷	۸	۴۵	۱۹	۶۹	۰	۱۳۳	۱۴۳	۱۰۰۰	۳۹/۱۱/۳۰	شاه					
۴/۱	۱/۱	۲/۱	۵/۱	۳/۱	۱۵/۱	۷/۱	۱۳/۱	۵/۱	۲/۱	۳۲/۱	۱۳/۱	۴۸/۱	۵/۱	۹۳/۱	۱۴۳	۱۰۰۰	۳۹/۱۱/۳۰	شاه					
۲۱	۱۲	۱۱	۴۱	۱۶	۱۰۷	۵۷	۹۲	۴۰	۴۵	۲۶۰	۱۲۵	۴۳۳	۱۲	۸۲۶	۹۰۴	۱۰۰۰	۳۹/۱۱/۳۰	شاه					
۷/۰	۰/۱	۱/۱	۴/۵	۲/۱	۱۲/۱	۶/۱	۱۰/۱	۴/۵	۵/۱	۲۹/۱	۱۴/۱	۴۸/۱	۱/۱	۹۱/۱	۹۰۴	۱۰۰۰	۳۹/۱۱/۳۰	شاه					

دود از عوارض قرنیه‌ای Corneal Complications مانند کراتیت : لوکم - استافیلوم میباشند که بیماریهای جسمی مانند اورام ملتحمه - بروی قرنیه
بیجا ممکنارند

۲ - روش کار

است بطورکلی چنین نتیجه گرفته میشود.

۱- ۸۸-۹۴٪ معاینه شدگان بطور متوسط ۹۱٪ مبتلا به تراخم شده‌اند و در حدود ۶۲٪ دارای تراخم فعال بوده و منطقه از نظر تراخم هیپراندمیک **Hyper endemique** میباشد

(جدول شماره ۱)

۲ - اکثریت اهالی در سنین کودکی به تراخم مبتلا شده و تراخم فعال بیشتر در دوران کودکی و جوانی مشاهده میشود ظاهرا بنظر میرسد که منبع اصلی برای انتقال کودکان و جوانان هستند (جدول شماره ۲)

۳- تراخم در افراد بیش از ۲۰ سال اغلب بصورت التیامی است و نسبت تراخم التیامی در نزد اشخاص ۴۰ ساله به بالا در حدود ۸۲٪ میباشد (جدول شماره ۲)

۴- در حدود ۵٪ معاینه شدگان مبتلا به انتروپيون و ۴۵٪ به تریکيازیس و مبتلایان همگی از افراد بالغ میباشند و این نسبت در افراد مسن بیش از ۱۵٪ میباشد (جدول شماره ۲)

۵- در حدود ۱۲٪ دارای عوارض قرنيه‌ای که بصورت کراتیت لوکوم و ستافیلوم میباشند و اکثریت آنها یعنی ۱۰٪ معاینه شدگان به کراتیت که عارضه مهم تراخم است مبتلا و دارای ناراحتی بینائی بوده‌اند که با پیشرفت بیماری بالاخره بطرف کوری میروند (جدول شماره ۲)

معاینه چشم افراد بوسیله بیومیکروسکپ دستی انجام و برای هر بیمار کارت مخصوص تراخم تنظیم گردیده است و از هر نفر پس از تراش ملتحمه دو لام تهیه شده که از آنها آزمایش سیتولوژیک بعمل خواهد آمد. دهانی که برای کار در نظر گرفته شده‌اند مطابق نقشه پیوست در چهار قسمت شهر دزفول انتخاب و عبارتند از حسینیه (در شمال) شمعون و قلعه عبدشاه (در جنوب) هر موشی (در مغرب) شاه‌آباد و قلعه نو سردار (در مشرق) ضمنا یادآور میشود که دهات جنوب دزفول تقریبا همگی عرب‌نشین و دارای آداب مخصوص و طرز زندگی خاصی هستند.

بطورکلی تعداد ۹۰۴ نفر بیمار مورد معاینه قرار گرفتند بشرح زیر:
ده حسینیه ۱۲۲ نفر (که ۵۹ نفر آن دانش‌آموز مدرسه ابتدائی چهارکلاسه بودند).
ده شمعون ۴۷ نفر (۴۰ نفر دانش‌آموز مدرسه ابتدائی).

ده قلعه شاه‌عبد ۹۶ نفر بدون مدرسه
ده هر موشی ۲۸۴ نفر (۶۹ نفر دانش‌آموز مدرسه ابتدائی).

ده شاه‌آباد ۲۶۴ نفر بدون مدرسه
ده قلعه نو سردار ۹۱ نفر بدون مدرسه

۳ - نتیجه

ببررسی مطالعات مقدماتی و مشاهده وضع همانطور که در جداول ذکر شده

و فور تراخیم و عوارض نسبت به سن (شهرستان در فبول)
 بهمن ماه ۱۳۳۹ (جدول شماره ۳)

کاتاراکت	کوری		بلغاریت	اووام ملتجمه		عوارض				تراخیم درجه ۴				تراخیم درجه ۲	تراخیم درجه ۱	کل تراخیم	شدهکان	تعداد معاینه	کروه سنی
	دو چشم	یک چشم		مزمن	حاد	کل	لوکوم	کراتیت	تربیکایزس		آنتروپیون								
									عوارض قرنیه‌ای *	کراتیت	تربیکایزس	آنتروپیون							
۰	۱	۰	۷	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۴	۵۲	۰-۱	
۰	۰	۰	۲۹	۱۵	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۷	۰	۰	
۰	۱	۰	۱۳۳	۶	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۵۸	۱۷۷	۲-۷	
۰	۰	۰	۸	۴	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹۰	۰	۰	
۰	۱	۰	۳	۲	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۵۶	۲۶۱	۸-۱۵	
۰	۰	۰	۱	۱	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹۸	۰	۰	
۰	۰	۰	۱	۰	۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۲	۲۳	۱۶-۲۰	
۰	۰	۰	۱	۰	۱۷	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۹۲	۰	۰	
۰	۳	۱	۷	۱	۲۳	۹	۲۱	۸	۶۷	۵۰	۳۶	۱	۱۰۵	۱	۱۰۵	۱۶۰	۱۶۰	۲۱-۴۰	
۰	۰	۰	۴	۱	۱۴	۶	۱۳	۳	۴۱	۳۱	۳۳	۱	۹۲	۱	۹۲	۱۶۰	۱۶۰	۲۱-۴۰	
۲۱	۳	۰	۲	۰	۶۸	۴۰	۵۹	۳۵	۷۸	۳۶	۰	۰	۲۲۱	۰	۲۲۱	۲۳۱	۲۳۱	۴۰-۶۰	
۹	۱	۰	۱	۰	۲۹	۱۷	۲۵	۱۴	۸۲	۱۵	۰	۰	۹۸	۰	۹۸	۲۳۱	۲۳۱	۴۰-۶۰	
۲۱	۴	۱	۴	۱	۱۰۷	۵۷	۹۲	۴۰	۲۶۰	۴۵	۲۶۰	۲۶۰	۴۳۳	۱۲	۸۲۶	۹۰۴	۹۰۴	جمع کل	
۲/۵	۰/۵	۱/۱	۱/۱	۴/۵	۲/۱	۶/۱	۱۰/۵	۴/۵	۵/۱	۵/۱	۵/۱	۵/۱	۴۸/۱	۱/۱	۹۱/۱	۹۰۴	۹۰۴	۹۰۴	جمع کل

- متاسفانه در حدود ۲۴٪ افرادی که سنشان بیش از ۲۰ سال می باشد و افراد فعال و اداره کننده اجتماع منطقه را تشکیل می دهند دارای عوارض قرنیه و ناراحتی بینائی بوده اند و بدین وسیله اهمیت مسئله تراخم را در این منطقه آشکار می سازد.
- ۶- مبتلایان به کوری در نتیجه کدورت کامل قرنیه برای یک چشم ۱٪ و دو چشم ۵٪ بوده اند و این افراد اکثر در کودکی مبتلا به ورم ملتحمه چرکی شده اند (جدول شماره دو)
- ۷- در حدود ۶۵٪ معاینه شدگان در زمان معاینه مبتلا به اورام ملتحمه بوده اند و طبق مطالعات قبلی این نسبت در فصل مساعد بوضع قابل توجهی
- افزایش مییابد بیشتر مبتلایان به اورام ملتحمه را کودکان تشکیل داده و این نسبت در شیرخوارگان ۴۴٪ می باشد که ۱۵٪ آن ورم ملتحمه حاد بوده است (جدول شماره ۲)
- ۸- با اطلاعات کسب شده بیماران مبتلا به تراخم ساکن دهات خیلی بندرت برای درمان بمرکز درمانی مراجعه مینمایند و اکثریت معاینه شدگان هیچگونه درمانی بکار نبرده و دست نخورده بوده اند.
- هیئت اعزامی از آقای مهندس زینی و سایر کارمندان مرکز مطالعات بیلازیوز انستیتو پارازیتولوژی و مالاریولوژی در دزفول که وسائل تسهیلات کار ما را در محل فراهم کرده اند متشکر است.

